

В. Я. Чирва

Курнаков Микола Семенович

КУРНАКОВ Микола Семенович (24. 11(06. 12). 1860, м. Нолінськ, нині Кіров. обл., РФ - 19. 03. 1941, с-ще Барвиха Моск. обл., похов. у Ленінграді, нині С.-Петербурґ) - фізико-хімік. Доктор хімії (1909), професор (1893), академік АН СРСР (1913) та УРСР (1926). Заслужений діяч н. РРФСР (1940). Премія ім. Д. Менделєєва РАН (1924), Ленін. (1928) і Сталін. (1941) премії. Закін. С.-Петербур. гірн. інститут (1882), де й працював: від 1885 - ад'юнкт-професор кафедри металургії, галургії і пробірного мистецтва, від 1893 - професор кафедри неорган. хімії. Водночас 1899-1906 - проф. фіз. хімії С.-Петербур. електротех. інституту, де заснував і очолив лаб. фіз. хімії; 1902-30 - проф. заг. хімії Ленінгр. політех. інституту, організувавши хім. лаб., де проводив фундам. дослідж. метал. сплавів; 1936-41 - проф. та зав. (від 1937) каф. неорган. хімії Моск. університету. Засн. (1918) і перший дир. (до 1941) Інституту фіз.-хім. аналізу АН СРСР (1934 реорганізов. в Інститут заг. та неорган. хімії; 1944 присвоєно його ім'я). Один з організаторів і перший дир. Держ. інституту приклад. хімії (1919-27) та Інституту з вивчення платини й ін. благород. металів (1922-24; усі - Москва). Вивчав комплексні та інтерметал. сполуки, сольові системи. Засн. рад. наук. школи фіз.-хім. аналізу (термін увів 1913), методи якого використовують у багатьох галузях хімії, зокрема в неорган. синтезі на основі рівноваж. та нерівноваж. реакцій. Синтезував і дослідив нові комплексні сполуки платини; з'ясував хім. природу процесів, що відбуваються у водоймах;

установив причини утворення соляних озер; створив (1903) прилад для терміч. аналізу (пірометр К.). Автор учення про бертоліди і дальтоніди, на якому базується хімія твердого і рідкого станів. Сприяв освоєнню калій. родовищ м. Солікамськ (РФ), Карабогаз. глауберової солі (Туркменістан), магнію, броду і йоду Крим. соляних озер і лиманів тощо. Організував вітчизн. металург. (платин. метали, алюміній, магній) та галургійне пром. виробництва. Ініціював створення металограф. комісії при Рос. тех. товаристві (1899). На його честь названо мінерал курнаковіт (відкритий 1940 у Казахстані).

Основні праці

Введение в физико-химический анализ. 4-е изд. Москва; Ленинград, 1940; Избранные труды: В 3 т. Москва, 1960-63.

Рекомендована література

- 1. Соловьев Ю. И., Звягинцев О. Е. Николай Семенович Курнаков: Жизнь и деятельность. 1960;**
- 2. Николай Семенович Курнаков: Мат. к библиографии ученых СССР. Сер. хим. наук. 1961;**
- 3. Кузнецов В. И. Выдающийся советский физико-химик Н. С. Курнаков. 1982;**
- 4. Волков В. А., Вонский Е. В., Кузнецова Г. И. Выдающиеся химики мира: Биограф. справоч. 1991 (усі - Москва).**

Бібліографічний опис:

Курнаков Микола Семенович / В. Я. Чирва // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-52000>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).